

# Zasadzka pod Łubnem

Opis wydarzenia w oparciu o zasoby  
Archiwum Straży Granicznej

**AUTORZY:**

Grzegorz Pieszko  
Sławomir Matuszewicz  
Andrzej Budzyński  
Krzysztof Miś

**KOREKTA:**

Ewa Domańska

**OKŁADKA:**

Fot. z zasobu IPN.

Oddział komunistycznej armii podczas działań operacyjnych w terenie (kwiecień-maj 1947 r.). W tle widoczne zabudowania zniszczonej (przez UPA?) wsi Wola Michowa.  
<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/zbrodnie-komunistyczne/81004,Przed-i-w-trakcie-Akcji-Wisla.html>

**ZWIĄZEK EMERYTÓW I RENCISTÓW STRAŻY GRANICZNEJ**  
02-514 Warszawa, Aleje Niepodległości 100  
e-mail: [zarzad.glowny.zeirsg@gmail.com](mailto:zarzad.glowny.zeirsg@gmail.com), [www.emeryci-sg.org.pl](http://www.emeryci-sg.org.pl)  
adres korespondencyjny: **ul. Żeromskiego 9/9, 44-300 Wodzisław Śląski**



Związek Emerytów i Rencistów Straży Granicznej aktywnie działa na rzecz kształtowania patriotyzmu, wierności Ojczyźnie i Narodowi oraz właściwej postawy obywatelskiej i etyczno-moralnej. Kulturuje także pamięć o polskich formacjach granicznych i pielęgnuje ich tradycje.

W ramach tych działań Regiony Związku kultywują miejsca pamięci i podejmują działania upamiętniające tych, którzy służyli w ochronie granic Polski.

Do większych przedsięwzięć można zaliczyć:

- Budowę pomnika w Lubaniu z okazji 70. rocznicy powołania Łużyckiej Brygady WOP.
- Odświeżenie tablicy pamiątkowej w Cieszynie "Pamięci i na chwałę żołnierzy, funkcjonariuszy, pracowników stających w ochronie i obronie granic Polski na Śląsku Cieszyńskim w latach 1918 – 2015".
- Odświeżenie pomnika "W Hołdzie Weteranom" w Słubicach.
- Utworzenie Ławeczki Pamięci w Tuplicach.
- Powstanie Skweru Pogranicznika z odtworzeniem fragmentu granicy w rejonie Szczecina.

Na stronie internetowej Związku została zamieszczona interaktywna Mapa poświęcona byłym i aktualnym obiektom upamiętniającym różne wydarzenia i miejsca związane z działaniami zbrojnych formacji granicznych i innych służb ochraniających granicę Polski, szczególnie po II Wojnie Światowej.

W czerwcu 2023 roku reprezentacja Związku uczestniczyła w 50. jubileuszowym górskim rajdzie „Szlakami Obrońców Granic”. Drużyna Związku odniosła sukces zwyciężając w klasyfikacji generalnej rajdu. W uroczystości wręczenia nagród dla uczestników rajdu brał udział Wójt Gminy Baligród – pan Robert Stępień. W swoim przemówieniu podkreślił rolę pamięci o Wojskach Ochrony Pogranicza. W emocjonalnym wystąpieniu przekazał informacje dotyczące walki o zachowanie w Baligrodzie pomnika upamiętniającego pomordowanych żołnierzy WOP.

OA.5224.15.2018

Rzeszów, 2020-07-15

**Gmina Baligród  
Plac Wolności 13,  
38-606 Baligród**

Podkarpacki Wojewódzki Inspektor Nadzoru Budowlanego, działając na podstawie porozumienia z dnia 22 marca 2018r. zawartego z Wojewodą Podkarpackim (Dz. Urzędowy Województwa Podkarpackiego z dnia 26 marca 2018r. poz. 1337), decyzją z dnia 30.04.2019r. znak: OA.5224.15.2018 **nałożył na Gminę Baligród obowiązek usunięcia następujących elementów, umieszczonych na pomniku usytuowanym na działce nr ewid. 197/1 w miejscowości Baligród:**

- symbol orła bez korony,
- symbol odznaczenia „Krzyż Grunwaldu”,
- tablica z napisem: „Zginęli w dniu 1.4.1947 w Lubnem k. Jabłonek /lista 29 osób/”,
- napis: „Żołnierzom LWP WOP KBW poległym w walkach z faszystowskimi bandami UPA w latach 1944-1947 w 25-lecie LWP”.

Decyzja ta stała się ostateczna na szczeblu pierwszoinstancyjnym i obowiązek nią nałożony jest wymagalny.

1 kwietnia 1947 roku w zasadzce zorganizowanej przez OUN-UPA pod Łubnem zginęło 31 żołnierzy WOP. Byli to kawalerzyści z 4. Bałtyckiej Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza z Koszalina, którzy mieli wzmocnić strażnicę WOP w Cisnej.

Bezpośrednio po zakończeniu rajdu Związek zadeklarował, że aktywnie włączy się w organizację kolejnych rocznic tej tragedii.

Wydarzenia pod Łubnem z 1 kwietnia 1947 r. stały się inspiracją do opracowania niniejszej pozycji. Na bazie materiałów archiwalnych z Archiwum Straży Granicznej przedstawiono fakty historyczne związane z tragicznym wydarzeniem oraz sytuacją na pograniczu go poprzedzającą.



*Sławomir Matuszewicz  
Prezes ZEiRSG*



*„Naród,  
który nie szanuje swej przeszłości,  
nie zasługuje na szacunek teraźniejszości  
i nie ma prawa do przyszłości”.*

– Józef Piłsudski

*„Prawdziwy żołnierz walczy nie dlatego,  
że nienawidzi tego, co jest przed nim,  
ale dlatego, że kocha to, co jest za nim”.*

– G.K. Chesterton

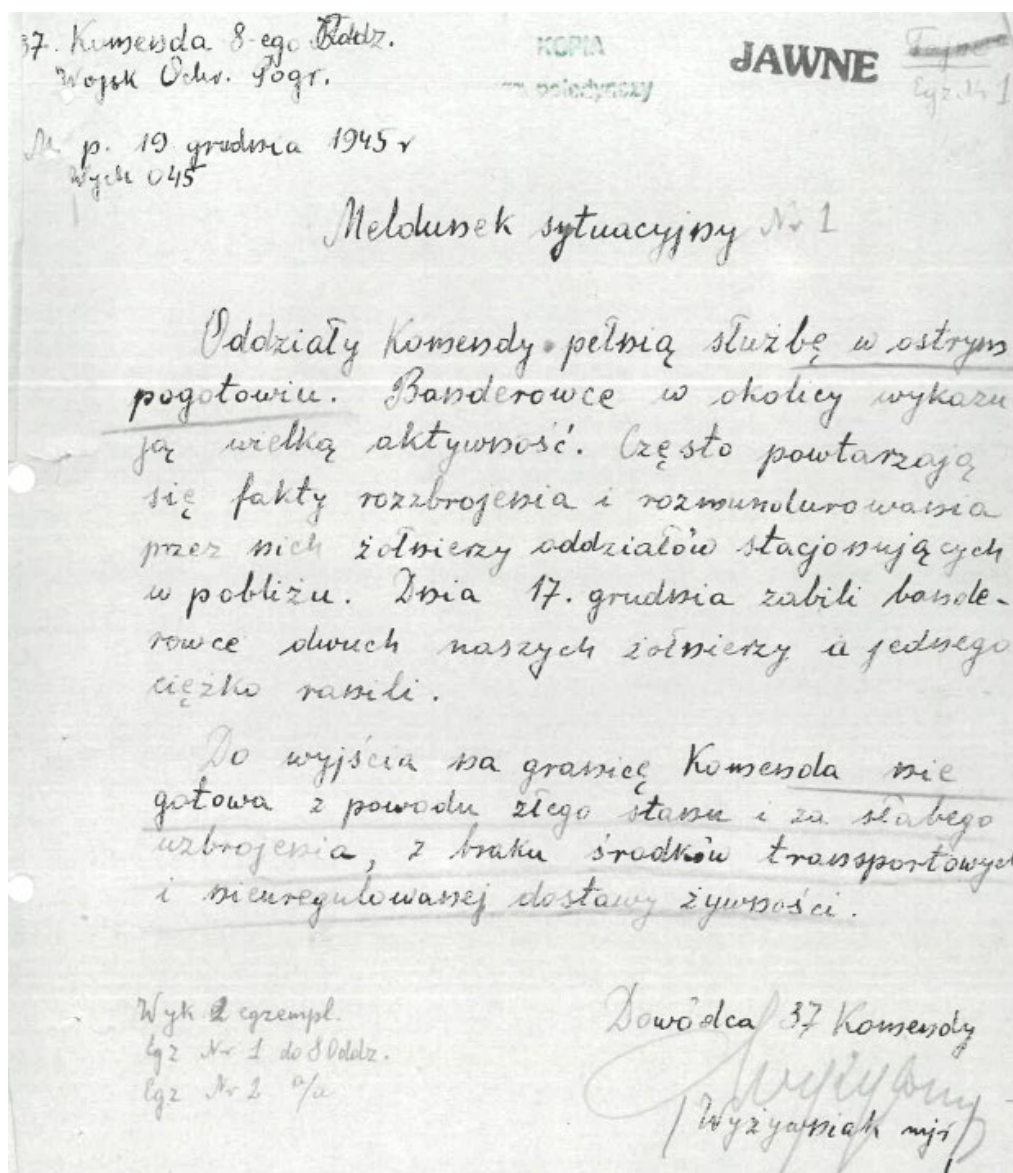
Niniejsze opracowanie przybliży tragiczne wydarzenie, które miało miejsce 1 kwietnia 1947 r. w Łubnem koło Jabłonnej, gdzie w zasadzce zorganizowanej przez oddział bojowy UPA polegli żołnierze Wojsk Ochrony Pogranicza. Autorzy starali się ukazać kontekst poprzedzający to nieszczęśliwe wydarzenie, co pozwoli czytelnikowi na szersze spojrzenie na tragedię żołnierzy i wypracowanie własnej oceny na podstawie źródeł dotyczących historycznych już wydarzeń. W opracowaniu wykorzystano materiały z zasobów Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie.

Pod koniec 1945 r. zabezpieczanie granicy państwowej przejmowały znajdujące się w fazie organizacji Wojska Ochrony Pogranicza. Komendę nad południowo-wschodnim odcinkiem nowo wytyczonych granic Polski przejął 8 Oddział Wojsk Ochrony Pogranicza w Przemyślu, a na najdalej wysuniętych rubieżach służbę objęła 37 Komenda Odcinka w Baligródzie, wchodząca w skład tego oddziału.



Z powodu dużej ilości oddziałów partyzanckich Ukraińskiej Powstańczej Armii na pograniczu bieszczadzkiem rozkazem nr 0253 z dnia 11 grudnia 1945 r. odwołano rozkaz bezpośredniego obsadzenia granicy przez jednostki WOP. Utworzone obsady strażnic zostały ześrodkowane w miejscach postoju komend odcinków. Patrole graniczne stanowiły pododdziały wzmocnione bronią maszynową, liczące od drużyny do plutonu.

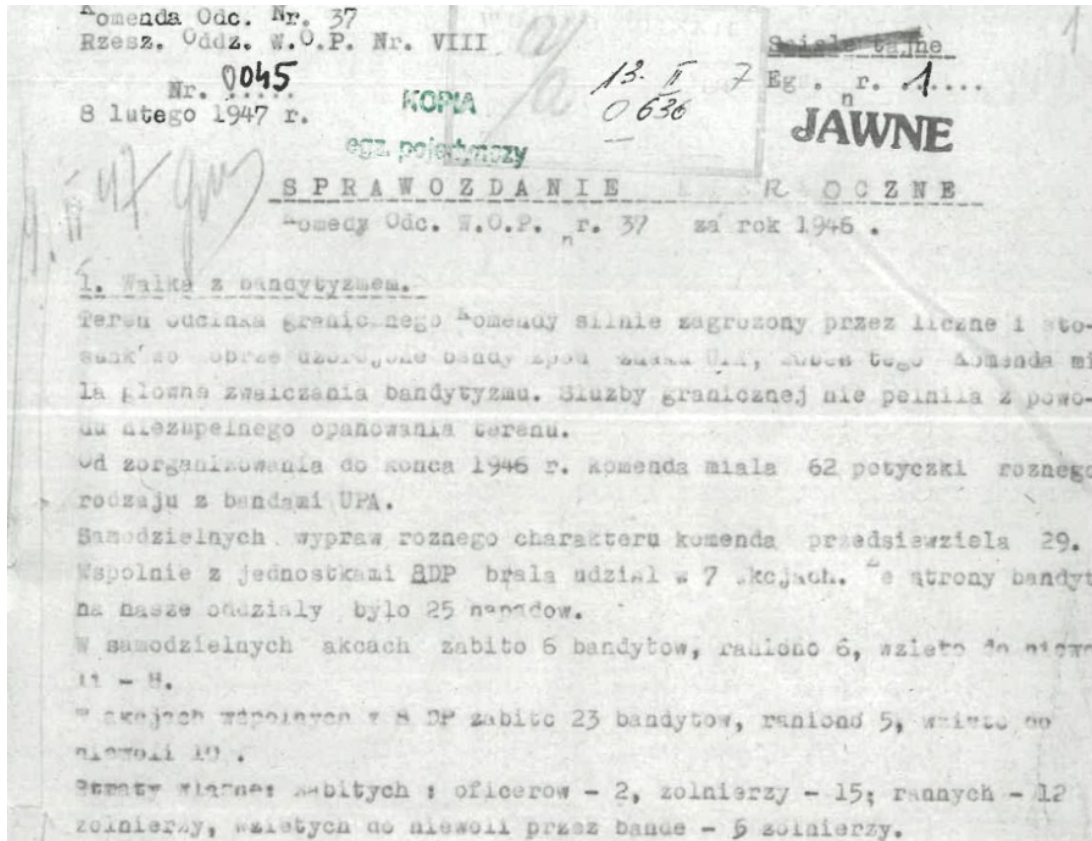
Aby przybliżyć realia służby, z którymi musieli się mierzyć żołnierze WOP na bieszczadzkiem pograniczu w latach powojennych, przytoczymy treść Meldunku nr 1 z dnia 19 grudnia 1945 r., wysłanego przez Dowódcę 37 Komendy 8-go Oddziału WOP, majora Wyżywniaka Dowódcy 8 Oddziału WOP:



Oddziały Komendy pełnią służbę w ostrym pogotowiu. Banderowcy w okolicy wykazują wielką aktywność. Często powtarzają się fakty rozbrajania i rozmundurowania przez nich żołnierzy oddziałów stacjonujących w pobliżu. Dnia 17 grudnia zabili banderowcy dwóch naszych żołnierzy, a jednego ciężko ranili.

Do wyjścia na granicę Komenda niegotowa z powodu złego stanu i za słabego uzbrojenia, z braku środków transportowych i nieregulowanej dostawy żywności.

Pomimo zakończonych działań wojennych, w kolejnym, 1946 r. na pograniczu nadal było bardzo niespokojnie. Sytuacja została przedstawiona w Sprawozdaniu Komendanta Odcinka WOP Nr 37 na rok 1946 z dnia 8 lutego 1947 r. Znajdujemy tam następujący zapis:



Teren odcinka granicznego Komendy silnie zagrożony przez liczne i stosunkowo dobrze uzbrojone bandy spod znaku UPA, Komenda miała plany na zwalczanie bandytyzmu. Służby granicznej nie pełniła z powodu niepełnego opanowania terenu.

Od zorganizowania do końca 1946 r. komenda miała **62 potyczki** różnego rodzaju z bandami UPA.

Samodzielnych wypraw różnego charakteru komenda przedsięwzięła 29.

Wspólnie z jednostkami 8 D.P. brała udział w 7 akcjach. Ze strony bandytów na nasze oddziały było 25 napadów. W samodzielnych akcjach zabito 6 bandytów, raniono 6, wzięto do niewoli 8. W akcjach wspólnych z 8 D.P. zabito 23 bandytów, raniono 5, wzięto do niewoli 10.

Straty własne: zabitych: oficerów - 2, żołnierzy - 15; rannych - 12 żołnierzy, wziętych do niewoli przez bandę - 5 żołnierzy...

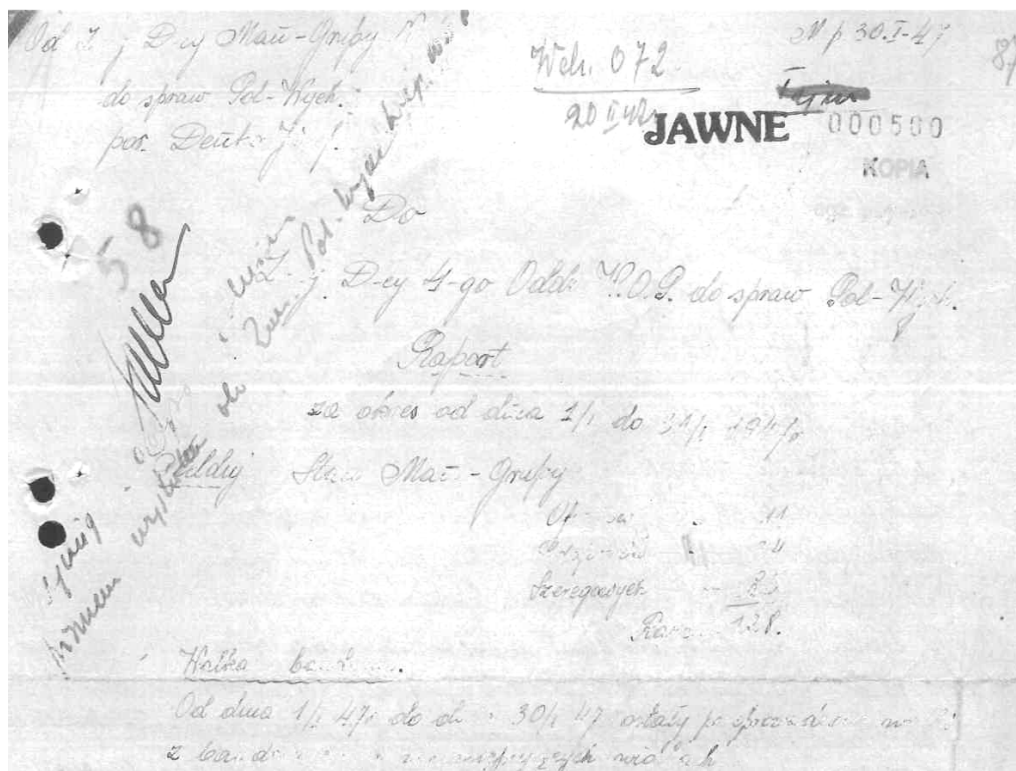
W sprawozdaniu znajdziemy również informację, że Komenda nie pełniła służby granicznej z powodu dużej aktywności licznych band UPA. Opisano także rozpoznane bandy:

- Banda dowodzona przez „Bira”: liczy do 96 ludzi, narodowości ukraińskiej. Większość pochodzi z za Sanu, a niewielki procent został zmobilizowany z miejscowej ludności.
- Banda dowodzona przez „Hrynia”: liczy do 70 ludzi, zorganizowana z uciekinierów ze wschodu, narodowości ukraińskiej. Działa wspólnie z bandą „Stacha”, liczącą około 70 ludzi zorganizowanych z miejscowej ludności jako szkoła piechoty.
- Banda dowodzona przez „Mirona”: liczy 80 ludzi.

Inne oddziały bandyckie działające na terenie odcinka komendy zostały rozbite, a mniejsze rozformowane i włączone do większych band działających w tej okolicy.

Sprawozdanie zawiera również charakterystykę strefy granicznej. Wsie były w 50% spalone a specyfika terenu sprzyjała ukrywaniu się i przebywaniu band w większych zgrupowaniach. 85% miejscowej ludności została wysiedlona.

Raporty, meldunki i sprawozdania zawierają wiele informacji o walkach toczonych przez żołnierzy WOP z oddziałami UPA. Przykładem jest raport za okres od 1 stycznia do 31 stycznia 1947 r., sporządzony przez Zastępcę Dowódcy Manewrowej Grupy Nr 4 ds. Polityczno-Wychowawczych por. Denko do Zastępcy Dowódcy 4 Oddziału WOP do spraw Polityczno-Wychowawczych. Raport zawiera krótkie opisy prowadzonych akcji:



W dniu 2 i 3/47 r. Grupa w sile 50 ludzi badała teren wzdłuż granicy polsko-czechosłowackiej i z ZSRR ... Spotkała się tylko z 3-ma łącznikami banderowskimi, z których jeden został zabity, a 2 udało się zbiec, zdobyto jeden K.B.K. rosyjski, 2-um udało się uciec.

- W dniu 6 i 7/47 r. Grupa-Man. w sile 66 ludzi i Batalion 34 P.P. udał się do m. Tworylczyk, gdzie jak doniósł zwiad banderowcy mieli urządzić sobie święta ukraińskie Bożego Narodzenia. Nocą okrążono wioskę i rano przeprowadzono atak. We wsi znajdowała się banda "Małyniaka" w sile 70 ludzi. Ruchy wojsk zostały spostrzeżone przez banderowców, którzy rzucili się w popłochu do ucieczki, w kierunku na nieobsadzone przez 34 P.P. wzgórze. W pogoni za banderowcami zostało przez Man.-Grupę zastrzelonych 3-ch banderowców i 2-ch żywych wziętych do niewoli, zdobyto przez Man.-Grupę 1 R.K.M i 3 KB rosyjski. ... reszcie udało się wyrwać z okrążenia i zbiec....

- Akcja z dnia 19/I 47 r. banderowcy przerwali nam łączność w Baligrodzie.....

- Dnia 22/I 47 r. Grupa wyruszyła do szpitala banderowskiego oddalonego od m.p. 25 km, który musiał wskazać złapany w Maniowie łącznik banderowski. Szpital został okrążony, jednak zdobycie go było trudne z powodu, że znajdował się pod ziemią i każda próba wejścia do niego była trudna i niemożliwa bo banderowcy znajdujący się w bunkrze ostrzeliwali się. Materiałami wybuchowymi nie dysponowaliśmy. W bunkrze znajdowało się 17 osób, w tym 2-ch lekarzy, 1 pomocnik lekarski, 3 sanitariuszki kobiety, 5 banderowców jako ochrona szpitala i 6 rannych banderowców, w tym 3-ch dowódców bojówek. Bunkier w ogrodzeniu był przez całą dobę, żaden z banderowców poddawać się nie chciał. Na drugi dzień postanowiliśmy bunkier wraz z ludźmi spalić. O godzinie 10:00 bunkier zaczął się palić, wewnątrz słychać było strzały i jęki konających banderowców, którzy i teraz z bunkra nie wychodzili, po chwili zaczęło wewnątrz rwać się amunicja i bunkier się zawalił. Jeden banderowiec ze szpitala został złapany. 16 znajdujących się w bunkrze banderowców ponieśli śmierć w ogniu. Z naszej strony dotychczas nie mamy żadnych strat ze strony banderowców.

Man.-Grupa zabiła od przyjazdu 21 bandytów, wzięła do niewoli 5 bandytów zdobyto broń 1 R.K.M, 2-wa K.B. dziesięciostrzałowe, 2-wa K.B. mauser, 2-wa automaty P.P.Sza, 1-en K.B. rosyjski oraz liczny materiał listowy... .

Oprócz informacji o walkach z bandami, raport zawiera również informacje dotyczące pracy przedwyborczej i nastrojów wśród żołnierzy. W punkcie "Nastroje" czytamy:

... b) Wpływ warunków materialnych na nastroje jest zły, wyżywienie złe, brak jest tłuszczu i warzyw. Umundurowanie zniszczone, obuwie w 80% podarte, połowa żołnierzy z tego powodu już nie chodzi na akcje ... Należymy gospodarczo do 37 K.O. w której jest wielki bałagan. Kwatermistrz z 37 K.O. z powodu, że miał duże braki zdezerterował z wojska.

W punkcie dotyczącym spraw gospodarczych, oprócz wskazanych problemów, znajdziemy:

.. c) stan kwaterunkowy zły, żołnierze mieszkają w małych, ciasnych chatkach wiejskich ...

Podsumowując raport, oficer polityczno-wychowawczy poprosił o ...materiał naprawczy na obuwie, w przeciwnym razie wrócimy wszyscy po akcji do 4 Oddziału WOP boski...

Według raportu, Grupa Manewrowa Nr 4 liczyła 121 żołnierzy WOP, w tym 11 oficerów, 31 podoficerów i 83 szeregowych.

W kolejnych zimowych miesiącach początku 1947 r. sytuacja na bieszczadzkiem pograniczu była trudna. Żołnierze Grupy Manewrowej z 4 Bałtyckiego Oddziału WOP prowadzili potyczki z oddziałami bojowymi UPA, miały one niejednokrotnie dramatyczny przebieg.

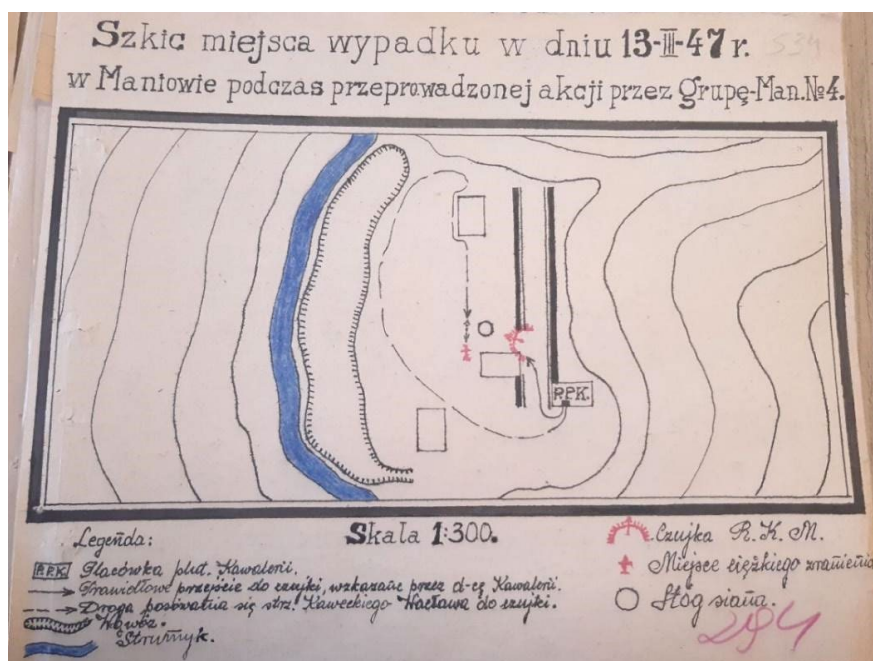
Meldunek sporządzony przez Dowódcę Plutonu Kawalerii o wypadku w czasie akcji skierowany do bezpośredniego przełożonego Dowódcy Grupy Manewrowej opisuje jedną z takich operacji:

*... Melduję, że w dniu 13 III 1947 r. Man-Grupa udała się na akcję w okolicy: Maniów-Miechowa. Pluton Kawalerii w składzie 1+13, jako zwiad udał się we wskazanym kierunku tj. Maniów. Po przybyciu i zbadaniu terenu zakwaterowaliśmy w Maniowie. Otrzymaaliśmy rozkaz wystawienia placówki, ubezpieczając się czujką i posterunkiem alarmowym. Na czujkę wystawiłem 6-ciu ludzi, na posterunku alarmowym 3-ch ludzi, a 4-ch na służbę stajenną do dwóch stajni... O godzinie 1:20 (dnia 14 III) ... stojący na czujce strz. Ziomkowski widząc zbliżającą się postać krzyknął dwa razy „stój”. Na okrzyk „stój” strz. Kowecki począł uciekać, co widząc strz. Ziomkowski dał serię. Strz. Kowecki nie stanął, dalej uciekał, strz. Ziomkowski w przeświadczeniu, że jest to banderowiec dając jeszcze raz serię i raniąc strz. Kaweckiego. Po zaalarmowaniu strzałami placówkę stwierdzono, że jest to strz. Kawecki W. Natychmiast przystąpiono do opatrunku. Sanitariusz Man-Grupy zrobił opatrunek. Strz. Kawecki z powodu upływu krwi dawał mały znak życia. Strz. Kawecki po dwóch godzinach zmarł.*

W meldunku Dowódcy Grupy Manewrowej do Dowódcy 4-go Bałtyckiego Oddziału WOP o nadzwyczajnym wypadku, sporządzonym ze zdarzenia w dniu 14.03.1947 r. znajdziemy następującą informację:

*...Wg przeprowadzonego dochodzenia strz. Kawecki Wacław udał się na zmianę nie czekając na rozproszanie niewłaściwą drogą...*

Przebieg tragicznego w skutkach wypadku nadzwyczajnego obrazuje poniższy szkic, załączony do meldunku.



Utrzymujące się permanentne zagrożenie ze strony oddziałów bojowych UPA wymusiło na Wojskach Ochrony Pogranicza konieczność utrzymywania stałej gotowości bojowej. Fakt, że stale spodziewano się uderzenia nieprzyjaciela, powodował pewną nerwowość w zachowaniu żołnierzy, co w konsekwencji prowadziło do nieszczęśliwych zdarzeń.

Metody współdziałania Grup Manewrowych i Operacyjnych WOP obrazuje kolejny meldunek sporządzony przez chorążego Wierzbickiego do Dowódcy Grupy Manewrowej. Meldunek opisuje zdarzenie z dnia 29 marca 1947 r. , na trzy dni przed zasadzką pod Łubnem.

*... dnia 29 III 47 r. wyszedłem z m.p. Cisna z Grupą Operacyjną w teren w ochronie żołnierzy ze Strażnic 168 i 169 jadących do Baligrodu po prowiant. Zadaniem grupy Operacyjnej było chronienie żołnierzy Strażnic przed napadami banderowców.*

*D-cą Grupy Operacyjnej był ppor. Malinowski, po zajęciu placówek na bezimiennym rozdrożu w m. Kołonicze, Grupa Operacyjna czekała na powrót żołnierzy wracających z prowiantem. Mniej więcej około godz. 15:30 szosą od strony Baligrodu nadjechały dwa auta z wojskiem, ppor. Malinowski wystrzelił w górę czerwoną rakietę, dając im znak rozpoznawczy. Na ten dzień w tymże rejonie wszystkie Grupy Operacyjne miały umówiony znak rozpoznawczy, który dostaliśmy od D-cy Batalionu 34 P.P. kpt. Karczewskiego. Hasło czerwona rakietą, odzew – czerwona biała. Po wystrzeleniu w górę czerwonej rakiety przez ppor. Malinowskiego usłyszałem strzały, wyszedłem z ukrycia i gdy doszedłem do auta instruktor sanitarny robił opatrunek ppor. Malinowskiemu, po kilkunastu minutach ppor. Malinowskiego tymi autami odwiózł instruktor sanitarny do szpitala. Żołnierze znajdujący się na aucie byli z 9-tej Dywizji, ja objąłem dowództwo nad całością Grupy Operacyjnej. Około godz. 16:30 nadjechały furmanki z prowiantem Baligrodu, dołączyłem do nich i o godz. 19:30 przyszedliśmy do m.p. Cisna. O wypadku zameldowałem D-cy Grupy Manewrowej...*

Okoliczności opisanego w meldunku wydarzenia są niejasne, jednak przytoczone zostały w celu zobrazowania panującej sytuacji w tamtym okresie w rejonie Baligrodu.

Na cztery dni przed zasadzką na żołnierzy WOP w Łubnem miało miejsce inne znaczące wydarzenie, w którym zginął gen. Świerczewski. Zanim przejdziemy do przedstawienia meldunku sytuacyjnego opisującego m. in. to wydarzenie, dla lepszego zrozumienia kontekstu, pokrótce opiszemy czym była Akcja „Wisła”.

Akcja „Wisła”, znana również jako operacja „Wisła”, była szeroko zakrojoną akcją pacyfikacyjno-wojskową o charakterze politycznym. Została przeprowadzona w latach 1947-1950 przez struktury państwowe Polski Ludowej przeciwko Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA) i Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów (OUN) działającym na terytorium Polski. Celem akcji było odcięcie walczących ukraińskich oddziałów partyzanckich od ich naturalnego zaplecza. Akcja polegała na masowej deportacji – wysiedleniu całych wsi i osad oraz rozproszeniu ludności cywilnej z terenów Polski południowo-wschodniej, głównie na Ziemi Zachodnie. Objęła swoim zasięgiem Ukraińców, Bojków, Dolinian i Łemków a także mieszane rodziny polsko-ukraińskie.

Formalną decyzję o akcji „Wisła” podjęto 29 marca 1947 r. Szacuje się, że w wyniku akcji wojskowej rozbito siły UPA w liczbie 1500 ludzi (17 sotni), uwięziono

2900 aktywnych lub domniemyanych członków OUN (np. w obozie pracy w Jaworznie) a wysiedlenia objęły ponad 140 tysięcy osób cywilnych.

Akcja „Wisła” została zaplanowana już kilka miesięcy wcześniej. Natomiast bezpośrednim pretekstem do jej rozpoczęcia była śmierć generała Karola Świerczewskiego 28 marca 1947 r. Generał zginął w zasadzce UPA w miejscowości Jabłonki koło Baligrodu w Bieszczadach, gdy udawał się na inspekcję posterunku wojskowego w Cisnej.

W Meldunku sytuacyjnym nr 018 z dnia 31 marca 1947 r., złożonym przez Komendanta Odcinka WOP Nr 37 por. Dubowego, czytamy:

Komenda Odcinka W.O.P.Nr.37.  
Rzesz. Oddz.W.O.P.Nr.8.  
L.dz. 0109...  
Dnia 31.marzec 47r.

**WOJSKO POLSKIE**  
8 Oddział W.O.P.  
Wypisano dnia 28 3 1947  
Nr. 01229

**JAWNE**  
Majna  
Egz.Nr. 1...  
KOPJA  
Egz. Podległy

**MELDUNEK SYTUACYJNY Nr.018.**  
Komendy Odcinka W.O.P. Nr37 z dnia 30. III.47r. godz. 24.00  
Mapa 1: 100000  
M.34-1o5 / Wola Wiechnowa/  
M.34-1o6 / Lutowska/

**SYTUACJA OGOLNA.**  
W związku z nastaniem wiosny, działania band znacznie ożywiły się. Bandy U.P.A. przystępują do aktywnych działań zaczepnych przeciwko oddziałom Wojska Polskiego. Stosując swą wypraktykowaną metodę zasadzek. Dnia 28 marca b.r. urządzili zasadzkę na drodze przed majątkiem Jabłonki /6092 d/ w składzie dwóch sotni / przynależność nie ustalona/ silnie uzbrojonych w broń maszynową. W wyniku tej zasadzki został zabity o godz. 09.00 gen. Świerczewski, jadący na samochodach z eskortą 30 ludzi, na wizytację do strażnic 37 K.O. w m. Cisnie, został też zabity technik samochodowy z 8 Dywizji Piechoty, oraz czterech żołnierzy rannych. Pościg nie dał rezultatu. Banda znikła w niewiadomym kierunku. W związku z tym na terenie Odcinka skupiła się większa ilość W.P. do akcji przeciw bandom. Narazie nie natrafiono na bandę i sprawców nie ujęto. Bandyci mocno konspirują się, jaknajstaranniej zacierają za sobą ślady, tak, że walka z nimi jest utrudniona. Są poszlaki, że banda po działaniach przekroczyła granicę na stronę Czeską, chroniąc się tam.  
W rejonie Wolkwyji, zwłaszcza nocami, przebywają bandyci z bandy "Bira" rabując ludność cywilną. W nocy z 29/30 w m. Polaneczku 7002/ była cała sotnia. W nocy z 30/31 b.m. rabowali w m. Bukowcu /6200/ i Sakowczy /6406/ grupami około 60 ludzi, również rabując.  
Ruchu granicznego na terenie Odcinka Komendy niema. Skonstatowano jednak na podstawie doniesień ludności cywilnej, że zdarzają się wypadki nielegalnego przekraczania granicy z Z.S.S.R. do Polski, sprawcami są wysiedleńcy ukraińscy. Przekroczenia odbywają się na terenie nie kontrolowanym, przez zadne Oddziały W.O.P. ani W.P. Wypadki te są rzadkie.  
Pogoda naogół pochmurna, jednak bez deszczu. W nocy z 30/31 b.m. był silny wiatr, który uszkodził łączność telefoniczną Baligrod- Cisna, wyrwaną kilka słupów, zrywając słupy z domów.  
Temperatura +10 stopni C. Długość dnia 12 godzin 15 minut.

**DZIAŁANIA BOJOWE:**  
Zadnych zetknięć z bandą nie było. Dnia 28.03.47r. grupa Wolkowyja w sile 30 ludzi zapatrywała się w Turaz w m. Baligrodzie. Reszta załogi, ora grupa Cisna szkoliła się w/g programu.

... W związku z nastaniem wiosny działania band znacznie ożywiły się. Bandy UPA przystępują do aktywnych działań zaczepnych przeciwko oddziałom Wojska Polskiego. Stosują swą wypraktykowaną metodę zasadzek.

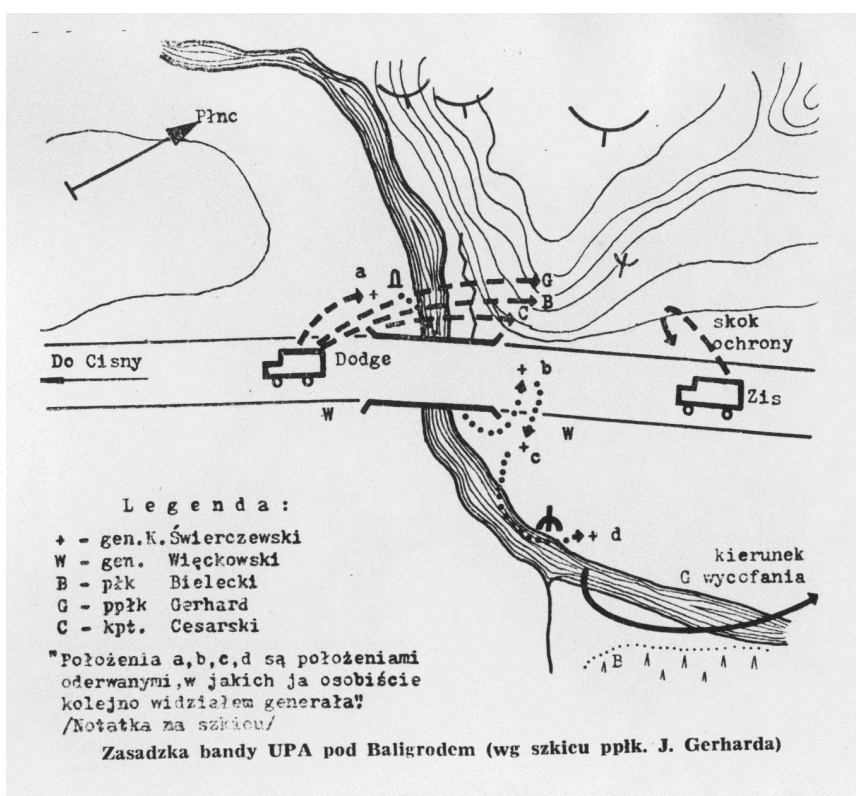
Dnia 28 marca b.r. urządzili zasadzkę na drodze przed majątkiem Jabłonki /6092 d/ w składzie dwóch sotni (przynależność nie ustalona) silnie uzbrojonych w broń maszynową. W wyniku tej zasadzki został zabity o godz. 09:00 gen. Świerczewski, jadący na samochodach z eskortą 30 ludzi, na wizytację do strażnic 37 K.O. w m. Cisnie, został też zabity technik samochodowy z 8 Dywizji Piechoty oraz czterech żołnierzy rannych. Pościg nie dał rezultatu. Banda zniknęła w niewiadomym

kierunku. W związku z tym na terenie Odcinka skupiła się większa ilość W.P. do akcji przeciw bandom. Na razie nie natrafiono na bandę i sprawców nie ujęto. Bandyci mocno konspirują się, jak najstaranniej zacierają za sobą ślady, tak, że walka z nimi jest utrudniona. Są poszlaki, że banda po działaniach przekroczyła granicę na stronę Czeską, chroniąc się tam.

W rejonie Wolkowyji, zwłaszcza nocą, przebywają bandyci z bandy „Bira” rabując ludność cywilną. W nocy z 29/30 w m. Polancyzku 7002/ była cała sotnia. W nocy 30.31 b.m. rabowali w m. Bukowcu /6200/ i Sakowczy /6406/ grupami około 60 ludzi, również rabując....

W punkcie meldunku III ZMIANA DYSLOKACJI czytamy:

„...Dnia 29 III zgodnie z rozkazem 8 Oddziału WOP dowództwo Komendy zmieniło miejsce postoju z Wolkowyji do Baligrodu. W m. Wolkowyji pozostały strażnice Nr 167 i 166. Strażnice 168 i 169 nadal w m. Cisna....



Źródło: [https://twitter.com/WBH\\_2016/status/725572959994281984/photo/1](https://twitter.com/WBH_2016/status/725572959994281984/photo/1)

Po przedstawieniu archiwalnych dokumentów źródłowych z zasobów Archiwum Straży Granicznej, obrazujących sytuację i atmosferę panującą w okresie poprzedzającym zasadzkę pod Łubnem, przejdziemy do przedstawienia przebiegu samego wydarzenia z dnia 1 kwietnia 1947 r. Opis sytuacyjny w oficjalnym dokumencie służbowym znajdziemy w Meldunku Dowódcy Grupy Manewrowej Nr 4 kpt. Antoszlaka z dnia 2 kwietnia 1947 r., przesłanym do Departamentu WOP do Dowódcy 8 Oddziału WOP, Dowódcy 4 Oddziału WOP oraz do Prokuratury. Treść meldunku przytaczamy w całości:

Kopia  
**JAWNE**  
 M.p. 2. 10 1947 r.  
 WOJSKO POLSKIE  
 Oddział Wojsk Ochrony Pogranicza  
 Nr. 3  
 12 0664  
 11 1747

Grupa Manewrowa  
 4-go Oddz. W.O.P.  
 L. dz. 054

D-ca 8-go Oddziału W.O.P.

W załączeniu przesyłam meldunek o napadzie banderowców na auto Grupy Manewrowej w dniu 1. IV. 1947 r.

załączników: 6.

D-ca Grupy Manewrowej  
 1-1 kpt. Antoniak

Kopia  
**JAWNE**  
 Dnia 2. 04 1947 r.  
 Ego. polubowczy Ego. Nr 2.  
 110

Grupa Manewrowa  
 4-go Batalionowego Oddz. W.O.P.  
 L. dz. 054

D-ca 8 Oddziału K.O.P.

Melduję że w dniu 1-go. 04. 1947 r. o godz. 10.20 wyjechało autem z m. Cisna do m. Baligród 7-miu oficerów, 24-ch szeregowych Grupy Manewrowej Nr 4 oraz Komendant posterunku MO z m. Cisny. Grupa ta posiadała 5 rkm, 11 pepesza, 8 kb, 7 pistoletów T.T., granaty i jeden aparat telefoniczny. Por. Dzięgielewski Witold adiutant Grupy Manewrowej miał pobrać pobory dla oficerów i szeregowych oraz atestaty pieniężne.

Melduję, że w dniu 1-go kwietnia o godz. 10:20 wyjechaliśmy autem z m. Cisna do m. Baligród 7-miu oficerów, 24-ch szeregowych Grupy Manewrowej Nr 4 oraz Komendant posterunku MO z m. Cisny. Grupa ta posiadała 5 rkm, 11 pepesza, 8 kb, 7 pistoletów T.T., granaty i jeden aparat telefoniczny. Por. Dzięgielewski Witold adiutant Grupy Manewrowej miał pobrać pobory dla oficerów i szeregowych oraz atestaty pieniężne.

Por. Michałowski Teodor Z-ca D-cy Grupy do spraw gospodarczych wyjechał celem całkowitego rozliczenia się z 37-mą Komendą w związku z wyjazdem Grupy Manewrowej.

Por. Denko Józef i ppor. Brandenburg Tadeusz wezwani do 4-go Oddz. W Komendzie chcieli pobrać gażę i atestaty.

Ppor Zalewski Józef oficer informacji w osobistych sprawach. Ppor. Matelski Konrad Z-ca D-cy komp. do spraw pol-wych celem wykończenia grobu strz. Kawneckiego na cmentarzu żołnierskim w Baligródzie.

O godz. 12:20 zawiadomiono nas telefonicznie z m. Baligród, że na auto Grupy Manewrowej napadła banda. Natychmiast zabrałem resztę wojska Grupy oraz strażnicy 168 i 169 i udałem się na miejsce napadu, auto było ostrzelane ze wszystkich stron, z leżących łusek na stanowiskach zajętych przez wojsko Grupy

widać było, że cała załoga samochodu walczyła do ostatniej kropli krwi. Na stanowiskach banderowców widniały również ślady po krwi zabitych i rannych. Ciała zabitych oficerów i żołnierzy zostały zabrane przez wojsko i wysłane do Baligrodu. Ciała poległych odnalazłem złożone w III 34 p.p. W walce tej zabito 6 oficerów, 12 szereg. oraz Komendanta posterunku MO Cisna. Ppor. Matelski został ciężko ranny, dwóch strzelców ocalało jeden z nich ciężko ranny walczył ze śmiercią w szpitalu. O pozostałych 10-ciu szereg. nie mam dotychczas żadnych wiadomości. Banda zabrała wszystką broń jaką załoga auta posiadała oraz pozabierała umundurowanie, pozostawiając zabitych w koszulach lub nago. Zabitych oficerów i szeregowych rozpoznano są to:

1. por. Dziegielewski Witold
2. por. Denko Józef (zmarł natychmiast po przywiezieniu do Baligrodu)
3. por. Michałowski Teodor
4. ppor. Brandenburg Tadeusz
5. ppor. Zalewski Józef
6. ppor. Machowski Henryk
7. plut. Bogiel Władysław
8. kpr. Kowalczyk Franciszek
9. st.strz. Perek Antoni
10. st.strz. Czyżewski Leon
11. st.strz. Kinasiewicz Zygmunt
12. strz. Przybyłek Bronisław
13. strz. Przybysz Władysław
14. strz. Mańkowski Czesław
15. strz. Nowacki Antoni
16. strz. Morawski Władysław (zmarł natychmiast po przywiezieniu do Baligrodu)
17. strz. Hałupka Kazimierz
18. strz. Borowski Waclaw

Ciężko ranni: ppor. Matecki Konrad i strz. Szewczak Mieczysław. Wyszedł bez szwanku strz. Michalak Edward.

Podoficerowie i strzelcy o których do chwili obecnej nie mamy żadnych wiadomości:

1. kpr. Orłowski Zygmunt
2. kpr. Mańkowski Henryk
3. strz. Baran Jan
4. strz. Ziętkiewicz Sylwester
5. strz. Głowacki Stanisław
6. strz. Stocki Jan
7. strz. Nowakowski Edward
8. strz. Gniadek Józef
9. strz. Napierała Józef
10. strz. Ziomkowski Kazimierz

Dowódca Grupy Manewrowej Nr 4 /-/ Antoszlak kpt.

Przedstawiony meldunek został sporządzony bezpośrednio po tragicznym wydarzeniu i nie zawierał późniejszych ustaleń. Dane dotyczące liczby poległych, zaginionych i rannych są również nieprecyzyjne.

W kolejnym Meldunku sytuacyjnym nr 019 z dnia 4 kwietnia 1947 r., sporządzonym przez Dowódcę Komendy Odcinka WOP nr 37 do Sekcji Operacyjnej 8 Oddziału WOP, czytamy:

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |                                     |              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|--------------|
| Komenda Odc. W.O.P. Nr. 37                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | WOJSKO POLSKIE<br>5. Oddział W.O.P. | 38           |
| Nr. 0119                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | Wpłynęło dnia 5 IV 1947 r. Egz. 1   | Bgz. Nr. ... |
| Baligród, 4 kwietnia 1947 r.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Nr. 01247                           |              |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Za. 1                               | <b>JAWNE</b> |
| Meldunek sytuacyjny Nr. 019                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                     |              |
| Komendy Odc. W.O.P. Nr. 37 na dzień 3 kwietnia 1947 r godz. 24.00                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                     |              |
| Skala 1: 100.000                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |                                     |              |
| M-34-105 ( Wola Michowa )                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                     |              |
| M-34-106 ( Lutowiska )                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |                                     |              |
| <u>I. Sytuacja ogólna</u>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                     |              |
| <p>W ostatnim czasie, na terenie Komendy działalność bandy pod znaku UPA bardzo ożywiła się, zwłaszcza w rejonie Cisna - Baligród. Bandy liczebnie dość silne w dalszym ciągu urządzają zasadzki tak, że odcinek drogi Baligród - Cisna bardzo niebezpieczny i dla małych grup wojska nie do przebycia. 1.04. b.r. znów urządzili zasadzkę na samochód Grupy Manewrowej Nr. jadący z 30 żołnierzami z Cisnej do Baligrodu. Zasadzka miała miejsce koło tartaku Łubne (6092 D). Bandyty w sile około 180 ludzi ostrzelali samochód silnym ogniem z lasu Jabłonki. Żołnierze wyskoczyli z samochodu i cały swój ogień skierowali na las. Tymczasem grupa bandytów około 80 wyskoczyła z potoku Jabłonka (6092 D), wszczęła się walka wręcz. W wyniku zostało zabitych z Grupy Man. 18 żołnierzy, w tym 6 oficerów rannych 2, 9 przypadło bez wieści, prawdopodobnie uprowadzeni przez bandę. Z zabitych pościągano ubrania, zabrano 5 r.k.m-ów. Zanim nadeszła odsiecz banda zbiegła. Banda również poniosła straty lecz nie ustalone. Rabowanie ludności, a nawet mordowanie osób cywilnych niewygodnych bandzie ma miejsce na terenie całej Komendy. Ze strony W.P. akcje przeciwko bandytyzmowi trwają lecz dają słabe wyniki. Załączony w załączniku granicznego na odcinku Komendy nie ma. Wypadków naruszeń granic nie stwierdzono.</p> <p>Pogoda zimna, deszczowa. Drogi za wyjątkiem szosy Lesko - Cisna ciśnień i przebiegła, błotniste.</p> <p>Ratunek w polowych nie było. Temperatura +15 stopni C. Długość dnia</p> |                                     |              |

...W ostatnim czasie na terenie Komendy działalność band pod znaku UPA bardzo ożywiła się, zwłaszcza w rejonie Cisna-Baligród. Bandy liczebnie dość silne w dalszym ciągu urządzają zasadzki, tak, że odcinek drogi Baligród-Cisna bardzo niebezpieczny i dla małych grup wojska nie do przebycia. 1.04. b.r. znów urządzili zasadzkę na samochód Grupy Manewrowej Nr. jadący z 30 żołnierzami z Cisnej do Baligrodu. Zasadzka miała miejsce koło tartaku Łubne (6092 D). Bandyty w sile około 180 ludzi ostrzelali samochód silnym ogniem z lasu Jabłonki. Żołnierze wyskoczyli z samochodu i cały swój ogień skierowali na las. Tymczasem grupa bandytów około 80 wyskoczyła z potoku Jabłonka (6092 D), wszczęła się walka wręcz. W wyniku zostało zabitych z Grupy Man. 18 żołnierzy, w tym 6 oficerów, rannych 2, 9 przypadło bez wieści, prawdopodobnie uprowadzeni przez bandę. Z zabitych pościągano ubrania, zabrano 5 r.k.m-ów. Zanim nadeszła odsiecz banda zbiegła. Banda również poniosła straty, lecz nieustalone. Rabowanie ludności, a nawet mordowanie osób cywilnych niewygodnych bandzie ma miejsce na terenie całej Komendy. Ze strony W.P. akcje przeciwko bandytyzmowi trwają lecz dają słabe wyniki...

Meldunki sytuacyjne z założenia były sporządzane zwięźle, ze względu na ich przeznaczenie. Dlatego zawierały jedynie najistotniejsze fakty.

Przebieg całego zajścia odnajdziemy w wielu publikacjach. W sposób syntetyczny całe wydarzenie, w oparciu o inne źródła, opisał Jacek Boki:

<https://wolnemedi.net/zdewastowano-pomnik-zamordowanych-przez-upa-zolnierzy-wop/>, który przytaczamy poniżej:

*Dla wzmocnienia strażnicy WOP w Cisnej, powiat Lesko, która kilkakrotnie odpierała ataki UPA na Cisną, odkomenderowana była z czwartej Brygady WOP w Koszalinie, trzydziestoosobowa grupa kawalerzystów. Pod koniec marca 1947 roku grupa ta miała wracać do macierzystej jednostki w Koszalinie. Nie czyniono z tego żadnej tajemnicy. Zarówno WOP – iści jak i członkowie ich rodzin, mówili o swoim wyjeździe bliskim i znajomym. Wiadomość o tym z pewnością dotarła do sotni UPA, które śledziły dokładnie każdy ruch WOP-istów, by ich w odpowiednim czasie zaatakować.*

*W dniu 1 Kwietnia 1947 roku porucznik Witold Dzięgielewski z grupy manewrowej WOP stacjonującej w Cisnej – zgodnie z uprzednio otrzymanym rozkazem, miał się udać do Baligrodu w celu załatwienia formalności związanych z mającym nastąpić wyjazdem grupy manewrowej do Koszalina. Wiedząc o zasadzce, w której cztery dni wcześniej zginął generał Karol Świerczewski, wraz z porucznikiem Dzięgielewskim pojechało: sześciu doświadczonych oficerów i dwudziestu siedmiu żołnierzy ochrony oraz komendant posterunku MO w Cisnej sierżant Jan Duplak. Grupa uzbrojona była w 5 erkaemów, 11 automatów, 8 karabinów, granaty i pistolety.*

*W czasie jazdy, jednym samochodem ciężarowym starano się zachować, wszelkie środki ostrożności, by przypadkiem nie wpaść ponownie, w banderowską zasadzkę. Zbliżając się do Jabłonki – miejsca gdzie przed paru dniami rozegrała się tragedia – oficerowie i żołnierze wysiedli z samochodu i marszem ubezpieczającym, przeszli odcinek drogi długości około jednego kilometra. Upewniwszy się, że zasadzki nie ma, wsiedli do samochodu. Gdy ujechali zaledwie kilkaset metrów, ze wzgórz leżących po obu stronach drogi, w miejscowości Łubne, posypały się huraganowe serie na samochód z broni maszynowej. Kierowca został ugodzony serią, samochód wjechał do rowu. Działo się to między godziną 12.00 a 13.00.*

*Większość żołnierzy poległa na miejscu w samochodzie, od pierwszych serii. Ci którzy zostali, wyskoczyli z samochodu i zajęli pozycje obronne po obu stronach drogi. Wywiązała się krótka, lecz jakże dramatyczna walka. Napastnicy przeszli dużymi siłami do ataku, a żołnierze nie mieli żadnych szans na obronę.*

*Zasadzki dokonała sotnia Bira - Wasyl Szyszkonyneć z kurenia Rena – Wasyla Mizernego, składająca się z trzech czot w sile około stu bandytów. W tej liczbie było dobrze wyszkolonych ponad trzydziestu esesmanów z dywizji SS Hałyczyna, i sotnia była silnie uzbrojona: 15 erkaemów, ponad 20 automatów i karabiny. Działała przeważnie w rejonie: Twarylne, Cisna, Gulskie.*

*Odgłosy strzałów słyhać było w Baligrodzie, skąd po upływie pół godziny wyruszyła samochodem i konno pomoc w sile 40 żołnierzy z 2 Batalionu 34 pp. i 37 komendantury WOP. Równocześnie z Cisnej przybył pododdział w sile 50 żołnierzy. Jedna i druga pomoc okazała się niestety już nieskuteczna. Przybyłym ukazał się w oczach wstrząsający widok.*

*Po obydwu stronach drogi leżały sponiewierane, zmasakrowane i rozebrane do naga zwłoki oficerów i żołnierzy, a wśród nich komendant posterunku MO w Cisnej.*

*PEŁNA LISTA POLEGŁYCH OFICERÓW I ŻOŁNIERZY WOP, oficerowie, podoficerowie i żołnierze 4 Bałtyckiej Brygady WOP Koszalinie, którzy polegli w Łubnem 1 kwietnia 1947 r. w zasadzce UPA:*

- 1. Bogiel Władysław, plut. s. Franciszka, ur. 15. 08. 1924 r. pow. Sochaczewski*
- 2. Borowski Waław, strz. s. Stanisława, ur. 3. 08. 1925 r. pow. Ciechanów*
- 3. Brandenburg Tadeusz, ppor. s. Jana, ur. 16. 10. 1920 r. Hucisko, pow. Końskie*
- 4. Czyżewski Leon, st. strz. s. Leona, ur. 30. 06. 1925 r. Włocławek*
- 5. Denko Józef, por. s. Jana, ur. 21. 12. 1922 r. Besko, pow. Sanok*
- 6. Dzięgielewski Witold, s. Augusta, ur. 26. 02. 1924 r. Kresy Wschodnie*
- 7. Hałupka Kazimierz, strz. s. Wojciecha, ur. 22. 10. 1924 r. Włoszczakowice, pow. Leszno*
- 8. Kinasiewicz Zygmunt, st. strz. s. Michała, ur. 16. 09. 1923 r. Włocławek*
- 9. Kowalski Franciszek kpr. s. Józefa, ur. 10. 12. 1924 r. pow. Gniezno*
- 10. Machowski Henryk, ppor. s. Władysława, ur. 26. 11. 1925 r.*
- 11. Mańkowski Czesław, strz. s. Konstantego, ur. 22. 11. 1925 r. Zaręby, pow. Mława*
- 12. Michałowski Teodor, por. s. Waleriana, ur. 02. 11. 1902 r. Sandomierz*
- 13. Morawski Władysław, strz. s. Władysława, ur. 09. 01. 1924 r. Czechosłowacja*
- 14. Mańkowski Kazimierz, strz. (bliższych danych brak)*
- 15. Nowacki Antoni, strz. s. Antoniego, ur. 25. 05. 1923 r. Poznań*
- 16. Perek Antoni, st. strz. s. Jana, ur. 09. 10. 1923 r. Oborniki*
- 17. Przybyłek Bronisław, strz. s. Antoniego, ur. 1923 r. pow. Wieluń*
- 18. Przybysz Władysław, strz. s. Piotra, ur. 11. 10. 1924 r.*
- 19. Słowian Jan, strz. s. Józefa, ur. 25. 04. 1925 r.*
- 20. Zalewski Józef, ppor. s. Bronisława, ur. 07. 08. 1923 r. Pruszków*
- 21. Duplak Jan, sierż. s. Antoniego, ur. 27. 05. 1904 r. Tarnawa Górna, pow. Lesko – Komendant Posterunku MO w Cisnej, pow. Lesko.*

*Podoficerowie i żołnierze WOP uprowadzeni z miejsca walki w mieście Łubne 1 kwietnia 1947 roku i bestialsko zamordowani w lesie:*

- 1. Baran Jan, strz. s. Stanisława, ur. 1924 r. pow. Wyrzysk*
- 2. Głowacki Stanisław, strz. s. Józefa, ur. 11. 09. 1924 r.*
- 3. Gniadek Józef, strz. s. Józefa, ur. 1925 r.*
- 4. Mańkowski Henryk, kpr. s. Ignacego, ur. 05. 06. 1922 r. pow. Lipno*
- 5. Napierała Józef, strz. s. Franciszka, ur. 21. 03. 1923 r.*
- 6. Orłowski Zygmunt, kpr. s. Józefa, ur. 19. 12. 1924 r. Zalesie, pow. Sierpc*
- 7. Stoch Jan, strz. s. Józefa, ur. 1925 r. pow. Nowy Targ*
- 8. Nowakowski Edward, strz. s. Jana, ur. 11. 08. 1922 r. Bydgoszcz*
- 9. Ziętkiewicz Sylwester, strz. s. Józefa, ur. 23. 12. 1922 r.*
- 10. Ziomkowski Kazimierz, strz. s. Michała, ur. 16. 11. 1923 r. Świętosław, pow. Golub Dobrzyński.*

*Ranni WOP-iści, których uratowano:*

- 1. Matelski Konrad, ppor.*
- 2. Szewczak Mieczysław, strz.*

### **Cześć Ich pamięci!**

Całe uzbrojenie, amunicja i umundurowanie żołnierzy stało się łupem banderowców. Dziesięciu żołnierzy, w tym rannych, uprowadzono do lasu. Ich ciała – a właściwie pokaleczone i połamane szkielety – odnalezione zostały przez

wojsko. Niektóre zmasakrowane i rozczłonkowane zwłoki leżały między drzewami, część ciał była przywiązana do drzew drutem kolczastym a część nabita na konary drzew lub przywiązana do nich sznurami.

Wszystkich poległych oraz szczątki odnalezionych niektórych żołnierzy uprowadzonych przez bandę UPA pochowano na cmentarzu w Baligrodzie.



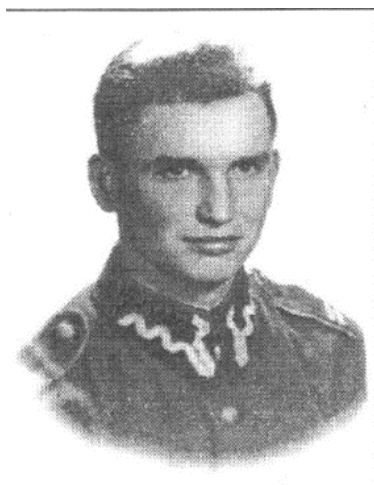
*Ppor. Tadeusz Brandenburg, dowódca oddziału konnego Grupy Manewrowej 4 Bat. WOP.*



*Ppor. Józef Denko, zastępca dowódcy 4 Grupy Manewrowej WOP ds. polityczno- wychowawczych*



*Por. Witold Dzięgielewski, zastępca dowódcy Grupy Manewrowej*



*Plut Władysław Henryk Bogiel szef kompanii*



*Szer. Waclaw Borowski, strzelec*



Po długim ciągu napadów na oddziały Wojsk Ochrony Pogranicza i Wojska Polskiego oraz na Posterunki Milicji Obywatelskiej rozpoczęto szeroko zakrojoną operację przeciwko oddziałom UPA.

Znaczne siły, jakie do działań skierowała strona polska, stopniowo dawały pożądaną efekt. Konsekwentnie zaplanowane działania pozwoliły uspokoić sytuację na bieszczadzkiem pograniczu.

W Meldunku sytuacyjnym nr 39 z dnia 12 czerwca 1947 r. Komendant Odcinka WOP nr 37 mjr Herman informuje:

*... I. Sytuacja Ogólna:*

*Na terenie 37 Komendy działają bandy: „Bira” w obecnej chwili wynosi 180-200 ludzi, ponieważ ... bojówki tej bandy chodzą teraz razem, całym składem osobowym.*

*Do sotni „Bira” dołączyła ostatnio banda „Orlenki”. Uzbrojenie „Bira” i „Orlenki” wynosi razem 30 RKM-ów i na każdą drużynę po 2 PPSZ-e, reszta broni mieszana KB. Rejon działania tych band gm. Stuposiany /2250//1254/X/ Zatwarnica. Kilkakrotnie uciekali zmieniając swoje miejsce przed wojskiem.*

*KBW prowadzi akcję zwalczania z pozytywnym wynikiem ....*

*II. Działania bojowe:*

*Dnia 9.6.47r. w rejonie Suche Rzeki / 1050/ pluton zwiadowczy KBW natknął się na sotnię „Bira” lecz sotnia nie przyjęła walki, szybko uciekając ze swojego stanowiska w kierunku Nasicznego /1648/.*

*W nocy z 9.06.47 r. na 10.06.47 r. w rejonie m. Mykleszki /8068/ była w okrażeniu banda „Hromenki” i „Krylacza”, bandyci widząc, że znajdują się w okrażeniu zaczęli atakować chcąc się przerwać, przytem stracili 4 zabitych, w tej liczbie został zabity jeden niemiecki lekarz SS pseudo „SZCZUREK” 7 rannych, których zabrali ze sobą. Sotnia „Krylacza” przerwała się w całości, a sotnia „Hromenki” wraz z kurennym „BAJDA” część cofnęła się do tyłu z rannymi, a część poszła z „Krylaczem”. Jak zeznają bandyci z bandy „Hromenki” w bandzie panuje angina, czerwonka, jest straszny głód oraz zawszenie, niektórzy zupełnie*

nie mają obuwia, część ma, ale podarte. W dniu 11 VI 47 r. KBW stoczyło walkę z bandą „Hromenki”, banda ustąpiła w kierunku Cisny. Grupa Cisna I grupa Baligród w dniu 11 czerwca wyszła na akcję wraz z KBW ...”.



Żołnierze 2 Brygady KBW wyruszają z Ustrzyk Górnych w pościg za bandą UPA z sitni "Stacha"

Jeszcze w połowie czerwca 1947 r. w meldunkach sytuacyjnych odnajdujemy zapisy, że ... *Działalność band w strefie granicznej zmalała. Bandy unikają potyczek z WP i KBW...* . W opisie sytuacji operacyjnej z dnia 16 czerwca 1947 r. znajduje się informacja ...*Grupa Cisna w akcji razem z KBW Wolkowyja codziennie patroluje granicę....*

Ostatni meldunek sytuacyjny z lipca 1947 r., którego fragment chcemy przytoczyć, wskazuje na skuteczność prowadzonych przez polskie siły działań wobec oddziałów UPA. Meldunek sytuacyjny nr 055 Komendanta Odcinka WOP nr 37 na dzień 23 lipca 1947 r.:

**JAWNE** 84

Komenda Odcinka W.O.P. Nr. 37  
Rzesz. Oddziału W.O.P. Nr. 8.  
Nr.....

m. Baligród dnia 24.07.47r.

WOJSKO POLSKIE  
8. Oddział W.O.P.  
Wpłynęło dnia 25 VII 1947  
Nr. 02387  
Zal.

Egz. Nr.....

Meldunek sytuacyjny Nr. 055.

Komendy Odcinka W.O.P. Nr. 37 na dzień 23 07.47r. godz. 24.00.  
Mapa 1:100 000 Wola Miechowa, Lutowski, Banok.

I. SYTUACJA OGÓLNA:

Stróżba graniczna pełni się normalnie, ruchu granicznego żadnego niema.  
Bandy nie wykazują żadnych akty wnej działalności.  
Pogoda pochmurna, często padają deszcze. Widoczność z powodu mgły bardzo słaba. Świt o godz. 04.15. Zmierzch godz. 21.00.  
Temperatura od 15-22 stopni C. Katastrof żywiołowych nie było.

II. DZIAŁANIA BOJOWE: nie było żadnych.

Wzrost bandy i ich działalności nie ma.

... I. SYTUACJA OGÓLNA:

*Służbę graniczną pełni się normalnie, ruchu granicznego żadnego nie ma. Bandy nie wykazują żadnej aktywnej działalności...*

II. DZIAŁANIA BOJOWE: *nie było żadnych. ....*

W wyniku prowadzonych scentralizowanych i systemowych działań organów państwa bieszczadzkie pogranicze stopniowo ulegało asymilacji do nowo utworzonego, jednorodnego organizmu państwowego. Ślady trudnej historii okresu powojennego pozostają w pamięci oraz w otaczającej nas przestrzeni, w szczególności w miejscach tragicznych wydarzeń i miejscach spoczynku bohaterów tamtych zdarzeń.

W Kronice 4 Bałtyckiego Oddziału WOP poległych żołnierzy uhonorowano podniosłym wpisem, zgodnym z ówczynie panującą narracją:



*W dniu 15.11.1946 r. Grupa Manewrowa IV Bałtyckiego Oddziału WOP, zgodnie z rozkazem Szefa Departamentu WOP Nr 3/OP z dnia 30.10.1946r. została skierowana do m. Cisna. Grupa Manewrowa pod dowództwem kpt. Antoszlaka Janusza w pełnym swym składzie bojowym transportem kolejowym udała się do m. Zagórz k/Sanoka, skąd marszem bojowym przechodzi do m. Cisny, gdzie zgodnie z wytycznymi Departamentu WOP zostaje przekazana pod rozkazy Dowódcy 8 Oddziału WOP i bierze udział w likwidacji faszystów ukraińskich spod znaku UPA.*

*Walki w tym czasie toczą się w rejonie Cisna, Baligród i szeregu innych z przeważającymi liczebnie bandami UPA. W walkach tych żołnierze IV Bałtyckiego Oddziału WOP odnoszą szereg zwycięstw. Bandyty faszystowscy posiadają obronne bunkry w lesie, w których mieszczą się również szpitale i magazyny broni, liczą na ich trwałość i możliwość zdobycia.*

*Męstwo, odwaga i poświęcenie żołnierzy IV Bałtyckiego Oddziału WOP oraz gorące umiłowanie Ojczyzny Ludowej przełamują opór broniącym się w bunkrach bandytów, które są stopniowo likwidowane, a załogi bunkrów raz na zawsze unieszkodliwiane.*

*Wśród pojmanych zbirów z pod znaku UPA, nierzadko wpadają w ręce naszych bohaterów oficerowie SS, NSDAP, SA, oraz oficerowie armii sanacyjnej, będący na usługach faszyzmu międzynarodowego.*

*W okresie w jakim toczą się zacięte walki z bandytami UPA, ze składu osobowego IV Bałtyckiego Oddziału WOP zostaje sformowany dodatkowy specjalny pododdział i zgodnie z rozkazem Szefa Departamentu skierowany do walki z bandytami w rejon Baligrodu.*

Między innymi w grupie tej bierze udział w walkach ppor. Wieruszewski Włodzimierz - Komendant Strażnicy Nr 84.

W dniu 1.04.1947 r. grupa oficerów i szeregowych ze składu IV Bałtyckiego Oddziału WOP udająca się z m. Cisny do Baligrodu zostaje w drodze zniemacka zaskoczona i napadnięta przez bandę UPA, gdzie w nierównej, lecz bohaterskiej walce giną oficerowie, podoficerowie i szeregowcy oddziału...

W związku z powyższym Rada Państwa na wniosek Ministra Obrony Narodowej Uchwałą z dnia 16.04.1947 r. nadała za bohaterską i pełną poświęcenia walkę z grupą faszystów ukraińskich w obronie ładu i bezpieczeństwa kraju:

|                                 |                                             |
|---------------------------------|---------------------------------------------|
| ppor. Zalewskiemu Józefowi      | Krzyż 5-tej Klasy Orderu "Virtuti Militari" |
| por. Denko Józefowi             | - Krzyż Walecznych                          |
| por. Dzięgielewskiemu Witoldowi | - Krzyż Walecznych                          |
| por. Michałowskiemu Teodorowi   | - Krzyż Walecznych                          |
| ppor. Brandenburg Tadeuszowi    | - Krzyż Walecznych                          |
| ppor. Machowskiemu Henrykowi    | - Krzyż Walecznych                          |
| ppor. Matelskiemu Konradowi     | - Krzyż Walecznych                          |

Z okazji XXV-lecia LWP żołnierze w czynie społecznym wybudowali pomnik ku czci poległych żołnierzy brygady w walce z bandami UPA.



Na zdjęciu uczestnik tych walk ppłk Remigiusz Szoka przemawiający do zebranych w czasie odsłonięcia pomnika."

- Opracowano na podstawie materiałów Archiwum Straży Granicznej w Szczecinie:
- zespół archiwalny Bałtyckiej Brygady WOP  
**sygnatury Nr II 166.10, Nr II 166.26, Nr II 166.33**
  - zespół archiwalny Bieszczadzkiej Brygady WOP  
**sygnatury Nr 38/24, Nr 38/56**

oraz

**Kroniki 4 Bałtyckiego Oddziału Wojsk Ochrony Pogranicza** z lat 1945 - 1965 znajdująca się w Izbie Tradycji Wyższej Szkoły Straży Granicznej w Koszalinie.

**Zdjęcia ze strony:**

**<https://kresywekrwi.blogspot.com/2021/03/meldunek-sytuacyjny-nr-019.html>**